

Condorcet

Bogen

Condorcet: Udkast til et historisk Skilderie af den menneskelige Aands Fremskridt. Oversat af K. H. Seidelin. København 1797

Den noget slidte og lasede bog er en oversættelse til dansk af den franske oplysningsforfatter Condorcets bog *Esquisse d'un tableau historique des progrès de l'esprit humain*. Under et må man vel nærmest betegne den en slags **verdenshistorie**. I i alt ti kapitler på tilsammen små 400 sider bliver vi ført hele vejen op fra de første mennesker til **Condorcets** egen tid, ja, faktisk længere endnu, idet **Condorcet** slutter af med at gøre sig nogle meget optimistiske og håbefulde forestillinger om den fremtid, der efter hans mening tegnede sig for menneskeheden. Pointen er, at han ikke bare udkaster nogle mere eller mindre løst funderede formodninger, men faktisk mente at kunne **bevise** sin fremskridtoptimisme ud fra, hvad historien efter hans mening viste.

Det kan ikke undre, at sådan en bog blev **oversat til dansk** kun ganske få år efter at den blev udgivet i Frankrig. For godt nok var Danmark ikke verdens navle, men de ideer, som både bogen og den franske revolution fra **1789** og frem udstrålede, var i den grad også relevante for vores egen hjemlige aneddam.

I det store **idehistoriske perspektiv** rangerer **Condorcets** bog på linje ned **Adam Smiths** *The Wealth of Nations* (1776) og **Thomas Paine's** *The Rights of Man* (1790). Det hører med til historien, at **Condorcet** ikke selv i levende live nåede at se sin bog trykt og udgivet, men at den blev overleveret til eftertiden i form af et håndskrevet manuskript.

Forfatteren

Marie Jean Antoine Nicolas de Caritat, Marquis de Condorcet (1743-1794)

betragtes som en af den franske oplysningstids fremmeste forfattere.

Egentlig var han matematiker og dyrkede det, der vel mest af alt var oplysningstidens fundament:

Den kølige, klare **fornuft**,

der – rigtigt anvendt – ville føre til udvikling, fremskridt og lykke. Talrige af hans matematiske afhandlinger, bl.a. inden for integralregning, var banebrydende. Som flere andre af sine åndsfejlere var **Condorcet** ateist. Vigtigst var efter hans mening det logiske ræsonnement og afstandtagen fra al overtro og uvidenhed. Derfor var opdragelse og undervisning også et af hans virkefelter. **1769** blev han medlem af det fornemme *Académie royale des Sciences* i Paris.

Iflg. leksikonet var **Condorcet** "marquis", d.v.s. adelig. Alligevel kom han til at spille en afgørende rolle, da den franske revolution brød ud og gjorde op med dem gamle orden i **1789**. F.eks. var han medforfatter til **Den franske Menneskerettighedserklæring**, ligesom han engagerede sig i kampen for kvindernes ligestilling, lige ret til uddannelse og slaveriets afskaffelse.

Alligevel gik det ham ilde længere hen under revolutionen, hvor han faldt i unåde under **terrorregimet 1794** og måtte gå under jorden. Under et flugtforsøg blev han arresteret og sat i fængsel, hvor han senere begik selvmord.

Baggrunden

Det er en skøn tanke at forestille sig, at vi lever i en tid, hvor det kun går **frem**. I morgen bliver bedre end i går. Problemer er til for at løses. Og de *vil* blive løst, stol trygt på det! Det eneste, det kræver, er, at vi tænker os om, bruger vores sunde fornuft. Og det gør vi, bl.a. fordi det er sådan vi er skabt. Og fordi historien *víser*, hvordan det overordnet set altid er gået frem. Tænk bare på, hvor meget der er sket i form af udvikling, tekniske fremskridt o.s.v. siden de første mennesker levede i jordhuler eller gik omkring på Afrikas savanner, kun bevæbnet med et par sten eller måske en kæp.

Så klimakrise, krig, kunstig intelligens og hvad har vi? Glem det – det ordner sig alt sammen! For her i verden det går kun én vej: **Fremad!**

Hvis du, kære læser, synes, at ovenstående lyder **en smule naivt**, så har du det måske lidt ligesom mange af dem, der mere kritisk og på lyseslukker-mané har set på oplysningstidens fremskridtoptimisme i **1700-tallets** Frankrig. Se bare på **Condorcet**, siger de – hvad kom der ud af hans ukuelige tro på "den menneskelige ånds fremskridt"? I bedste fald intet som helst, i værste fald det kaos, den franske revolution udløste, et kaos, der faktisk kom til at koste **Condorcet** selv livet. Så lad os nu bare tage det stille og roligt.

Alligevel skal vi huske på, at netop **Condorcets** og hans samtidige åndsfejlere fremskridtstro fik enorm betydning for, hvordan man sidenhen har betragtet fænomener som "**udvikling**" og "**fremskridt**". Ja, faktisk er meget af denne tænkning styrende for en god del af den måde, vi i dag betragter ideologi, videnskab og samfundsudvikling på. Og hvad er egentlig alternativet?